

Nazionalismo espainiarraren armak gerra kulturala irabazteko

Hamarkada hau arma sinboliko berriak karga-karga eginda abiatu du nazionalismo espainiarrak. Sumatzen da. Sentitzen da. Zenbatu daiteke. Baina nola lortu dute eztabaida publikoan horrela eragitea? Pablo Batalla Cueto historialari eta idazle asturiarrak iaz argitaratu zuen *Los nuevos odres del nacionalismo español* liburuak (Nazionalismo espainiarraren zahagi berriak) material ugari eskaintzen du fenomenoaren behar bezala ulertzeko.

GORKA BEREZIARTUA MITXELENA

Twitterren @negukobaratza erabiltzaileak bideo bat igo du. Espainiako ereserkia entzuten da. Ume bat ageri da soka bati tiraka Espainiako bandera igotzen, baina goraino eramanean duenean oraindik estali egiten du azpian gordeta daukan sekretua. Horregatik, umeak eskuarekin erretiratu du trapu gorri, hori eta gorria. Urdaiazpiko bat. Haurrak orain eskua kopetara eramanean du bisera egin. Ez, bisera ez, agur militarra da. Kamera eszenaren ikusleengana biratu da: hamabost bat lagun agertu dira, familia bat. Denak agur militarra egiten ari dira: haurrak, gurasoak, amona. Kamearak berriz ere urdaiazpikoa jarri du pan-

tailaren erdian. Eta justu une horretan, “biba Espainia!” oihukatu du helduetako batek. “Biba!” erantzun dute familiako gainontzeko kideek. Txaloak. Bukatu da ereserkia, has daiteke bazkaria.

“Konturatu gara bi urte barru jende honek aginduko duela Espainian?”, galdetu du bideoa igo duen txiolariak. Mezua argitaratu duen astean publiko egin da boto-asmoari buruzko proiektio bat, Sigma Dos inkesta etxeak *El Mundo* egunkariarentzat egin: PPK eta Voxek elkar hartuta Espainiako Gobernua hartzeko modua izango lukete horren arabera. Bi urtean gauzak asko alda daitezke politika instituzionalean, baina eguneroko politikaz ari bagara –etxee-

tan, tabernetan edo sareetan gertatzen den horretaz, alegia– Espainiako Estatuan zerbait aldatu dela pentsatzeko motibo asko dago. Nazionalismo espainiarrak lehen ez bezalako presentzia hartu du eztabaida publikoan.

Joera horrek barregura eragin izan du maiz Euskal Herriko abertzaleen eta ezkertiarren artean, plazara ateratzeko jantzen dituen elementu erdifriki erdi-faxistengatik. Baina bultzak nola datorren ikusirik, irribarreak kezka beteriko aurpegi bihurtzen hasi dira, Moncloara neofrankismoaren zaldi gainean igota iritsi daitekeen presidente batek ekar dezakeenaren beldurrez. Garaia iritsi da galdetzeko

Augusto Ferrer-Dalmau
Rocroi, el último tercio
koadroa. Soldadu espainiarrek parte hartu duten gerretan oinarritutako koadro hiper-errealisten bidez, erresistentzia nazionalaren epika goratzen du eskuin berriaren artista gogokoena.

AUGUSTO FERRER-DALMAU

nola ari den Espainia ulertzeko modu atzerakoi eta esentzialista hori halako giharra hartzen.

GOL BATEK ASKATUTAKO PIZTIA

2010. urtea, Hegoafrika: Espainiako gizonen futbol selekzioa Munduko Txapelketako finala jokatzeko ari da Herbehereen kontra. 116. minutuan, jokaldi nahasi samar baten ondoren, baloia Andres Iniestaren oinetara iritsi da area barruan, indar guztiekin ostikatu du eta Stekelenburg atezainak ukitu arren, ez du gelditu. Gola da. Munduko Txapelketa lortzeko balio duen gola. Selekzio horren historian inoiz lortu gabekoa. Eta krisi ekonomiko gordinen sartuta da-

goen herrialde baten morala altxatzeko erabiliko dena: Pablo Batallaren arabera, baliteke XIX. mende hasierako Independentzia Gerraz geroztik aurrekaririk ez daukan olatu patriotiko bat nagusitu izana Espainiako Estatuko herritarren artean garaipen horren ondorengo asteetan. Hegoafrikako "heroiak" inguruan mito bat eraikiko dute. Jokalariak herri txikietakoak direla goraipatuko da, jende xumea direla –eta horrelako jatorririk ez dutenen kasuan, asmatu egingo zaie–, ideia bat indartu beharrez: estatuko txoko guztietatik zetozen hamaika *aldeano*-k bat egin zutela proiektu amankomun batean. Espainiak, bat eginda, lor dezakeela handitasun unibertsala.

Kirol prentsak misiotzat hartuko du "gutasun" hori indartzea: "2010eko ekainaren 16ko *Marca*-ren azalak bihotz bat erakutsi zuen selekzioaren elastikoa zeukan gizon baten bularretik ateratzen, '46.745.807 taupada' titularrarekin: Espainiako herritarrak adina zenbatu zituen *Marca*-k, nahiz eta baziren, eta ez kopuru txikian, identitate espainiarra baztertzen zutenak eta *la Roja*-ren porrota nahi zutenak". Baina egia da, 46 milioi ez ziren arren, espainiar askok ospatu zuela garaipena. Eta bide batez, lehen ez bezala identifikatu zen bandera monarkikoarekin, zenbait eslogan bere egin zituen –"espainiarra naiz, zertan irabaziko dizut?"–, aspertu arte erre-

pikatu zen “*yo soy español, español, español*” kanta; eta hori guztia gertatzen zen bitartean, nahiko isilpean pasa zen selekzioak txapelketan debuta egin zuen egunean José Luis Rodríguez Zapateroren gobernuak onartu zuen lan-erreforma, kaleratze merkeagoak eta soldata baxuagoak ekarriko zituen.

BIKTIMAREN EPIKA

Futbolarien jatorri apala azpimarrazteak pistaren bat ematen du neoneozionalismo espainiarra azken urteetan ekoizten ari den imajinarioaz, baina akaso Blas Lezo XVIII. mendeko marinel pasaitarrarekin gertatzen ari denak argiago erakusten du operazioa: almirante horrek, zeinak Espainiako Itsas Armadarekin ingelesak garaitu zituen Cartajena de Indiasen (gaur egun Kolonbian dagoen hiria), eskultura bat dauka 2014tik Madrilgo Kolon plazan. *Crowdfunding* bidez finantzatu zuten estatua, eta ekimenak jasotako babes ekonomikoak adierazten du bestelako heroi bat fabrikatzeko gogoia.

“Lezo ez zen izan erasoko heroia, defentsakoa baizik, eta horrek bat egin du diskurtso batekin, jada ez dena elikatzen D’Annunzioren garaiko irredentismoaz eta *espazio bitalaren* zabal-kundeaz, inguratutako gotorlekuaren erresistentzia epikoaz baizik, migrazioetatik hasi eta *marxismo kultural*-eraino jasaten ari den inbasio ugariren aurrean”. Espainia galbidean dagoen nazio bezala, Kataluniako independentismoaren, komunisten, gay eta lesbianen, hizkuntza gutxituen “inposizioaren” eta beste inbaditzaile askoren jazarpena jasaten. Batallaren arabera, Lezoren itxura fisikoa ere lagungarria da eraikuntza sinboliko horretan. Hankamotza zen, begibakarra, eta ezin zuen beso bat mugitu, parte hartu zuen gatazketan jasan-dako zauriengatik. “Heroiaren anputazioetan errepresentazio grafiko egokia aurkitzen du eskuin berri honen biktimismoak eta jende xehearen epikak”. Gehitu horri, noski, euskal herritarra zela. Euskal herritar “ona”: Espainiaren alde borrokatu zena.

Kontua da, Blas Lezok historialarien zirkuluetatik harago lortu duen fama nahiko fenomeno berria dela. Baliteke 2010ean Arturo Perez-Reverte idazleak Vocento taldeko egunkariekin igandee-tan banatzen den *XL Semanal* aldizkarian publikatutako artikulua batek jarri izana fokua haren gainean. Geroztik, sarean abaroan pop ikono bihurtu da. *Foro-*

Blas Lezoren omenezko eskulturaren inaugurazioa 2014an Madrilén. Almirante pasaitarra ikono bihurtu da azken urteetan zirkulu kontserbadoreetan.

MADRILGO UDALA

coches atariak –gaztelaniaz erabiltzaile gehien dauzkan foroetako bat– 2016an kanpaina abiatu zuten armada britainiarra *troleatzeko*: Erresuma Batuan herritarren esku utzi zuten barku militar berri bati zer izen jarri eta *Forocoches*-eko erabiltzaileek Blas Lezo jartzearen aldeko botoak eman zituzten masiboki, aukera hori botaziotik erretiratu behar izan zuten arte. Liburuak, kamisetak, USB memoriak... denetan agertzen da gaur egun. Iraganetik berreskuratua, zenbaiten ezinegon identitariei aurre egiteko lemazain bihurtu da.

Espainia biktima gisa agerraraztea bihurtu da estrategietako bat. Imajinario horrek heroi berriak bilatu ditu, Blas Lezo almirante mutilatua adibidez

Santiago Abascal-Vox alderdi ultraeskuindarreko burua, XVI. eta XVII. mendeetan tertzio espainiarrek eta Amerikaren konkistatzaileek erabili zuten morrioia buruan duela. Iragan inperialaren mitifikazioa bultzatu dute azken urteetan neonazionalista espainiarrek.

GERRA KULTURALA FRONTE GUZTIAN

“Nazioa ordezkatzeko duten sinboloak geldirik geratzen badira edo modu mugatuan eta itxian interpretatzen badira, erabilgarri izateari uzten diote masen artean sentimendu nazionala mobilizatzeko eta hautsez betetako erlikia bihurtzen dira. Belaunaldi bakoitzak sinbolo zaharrak birdiseinatu behar ditu eta berriak sortu, su nazionala piztuta mantentzeko”, azaldu du Batallak.

Zahagi berri horietan denetarik dago: Espainiaren historiako gertakariak erreproduzitzen dituzten Augusto Ferrer-Dalmauren margolanak, azken urteetan best-seller bihurtu diren hainbat nobela historiko –sarritan musulmanen aurkako birkonkista eta Flandriako Tertzioak gai fetitxe gisa hartzen dituztenak–, *Masterchef* telebista-saioan gastronomia erabiliz zabaltzen den iruditeria, bideo-jokoen bidez gertatzen ari den inperialismoaren *gamifikazioa* edo TVEko zen-

Liburuak, telesailak,
bideo-jokoak...
azken hamarkadan
nazionalismo
espainiarrak euskarri
guztietan aurkitu
du bere mezua
hedatzeko modua

bait telesail –Isabel eta *El ministerio del tiempo*–, besteak beste. Eta adierazpen kultural horietako bakoitzaren azterketa xehea eginez, ezkututzen dituzten tranpak agerian geratzen dira.

Adibidez, Ferrer-Dalmauren koa-droetan zer ikusten den eta zer ez den

inoiz ikusiko: sobietarren aurka –eta nazien alde– gerra egitera joandako Dibisio Urdineko soldaduei hainbat margolan eskaini die, ez ordea Parisen liberazioan parte hartu zuten Leclerc Dibisioko soldadu errepublikanoei, adibidez. Nobela historiko espainiar askotan berriz, iragana aitzakia hutsa da gaur egungo egoeraz hitz egiteko. Iberiar Penintsulatik kanporatu zituzten musulmanak gaur egungo migratzaileen ordezkokoak lirateke: “Erlijio musulmana infekzio edo minbizia gisa ulertua; pozo bat, nazioaren odolean sartua, baina organismo sendo batek desaktibatua, bere burua itotzen ez uzteko erabakia hartuta”, azaldu du Batallak, Isabel San Sebastiánen lanak aztertu dituen pasarte batean.

Bideo-jokoen kasuan, beste zerbaite ere gertatzen da: jokalariek historia berridatzi dezaketela. Batallak aipatu duenez, *Europa Universalis IV* estrategia-jokoan Gaztelako erresumarekin 2.000 ordu inguru jokatu dituen erabiltzaile batek webgune batean esplikatu du, ohar eta pantaila-argazki asko jarritz, nola anexionatu dituen ia Amerika osoa, Afrika, Europa, Asia eta Ozeania. “Galdetu beharko genuke zer inplikazio psikopolitiko dituen kontu honek”, dio egileak. Ez ote du horrelako inperio birtual bat sortu ahal izateak pentsarazten iraganean ere, lider konpetenteagoak eduki izan balitu, Espainiak mundu erdia menpean edukitzen jarrai zezakeela? “Ez ote ditu elikatzen horrek –azaletik eta hutsalki bada ere– atsekabe irredentistaren galdarak eta *eliteen konspirazioa*-ren mitoa, faxismoaren atarikoak izan ohi direnak?”.

Zenbait ekintza bandalikok ere erakusten du nazioa noren aurkako labana den: 2017ko urriaren 12an Oviedon

Auzozaintza

SARE PUBLIKO-KOMUNITARIOA
RED PÚBLICO-COMUNITARIA

Gero eta isolatuago bizi garen garai honetan, harremanak indartzea funtsezkoa da. Adinekoek hautatu ez duten bakardadearen arazoari aurre egiteko helburuz, zaintza komunitarioaren eredua jarriko dugu martxan Hernanin.

IZAN AUZOZAIN, SARETU ZAITEZ

Info+:

burujabe.hernani.eus / auzozaintza@hernani.eus
747 47 29 21 eta 747 47 29 22

(Asturias) gorritz eta horiz pintatu ziztuzten LGTB komunitatearen ortzadar kolorekoak ziren banku batzuk; 2016ko abuztuan Berriozarren (Nafarroa) torturaren aurkako mural batek jasan zuen kolore espainiarren erasoa; 2021eko otsailean Trebujenako (Andaluzia) indarkeria matxistaren aurkako kartel bat estali zuten Espainiako bandera espraiekin margotuz. Zerrenda luzea osa daiteke antzekoekin, baina interesgarriena sakoneko ideia da: “Nazionalismoak, *heterogeneotasunaren josturak*, haren etsaiak ere josten ditu: nazioaren Iskariote guztiak gauza bera dira funtsean”.

ESKUINEKO ANTIKAPITALISMOA

Joera politiko guztiek bezala, kimu berriak erakusten ari den espainiar nazionalismoak baditu bere autore intelektualak. Horien artean, azpimarratzekoa da Gustavo Bueno (1924-2016) filosofoaren ideiek izan duten *revival*-a: Falangen militatzetik Espainiako Alderdi Komunistaren inguruan orbitatzera pasa zen pentsalari horrek ezkerreko alderdiekin kolaboratzen jarraitu zuen Trantsizioaren ondoren ere. Baina 1990eko hamarkadaren amaieran jarriera kontserbadore, nazionalista eta autoritario geroz eta nabarmenagoak hartu zituen, besteak beste Ibarretxe planaren aurkari sutsu bihurtuta –EAEko lehendakari ohia fusilatzeaz ere hitz egin zuen–.

Zerk esplikatzen du ibilbide politiko hori? Batallaren arabera, Bueno ez zen komunista izan *stricto sensu*, “mundu mailako kapitalismoa geldiarazi zezakeen edozein bloke inperial posibleren aldekoa” baizik. Eta Sobietar Batasuna desegin zenean, inperio espainiarrean aurkitu zuen proiektu horren subjektua. Horregatik agertzen dira nahas-mahas haren planteamenduetan ezkerreko antikapitalistek ere sinatuko lituzketen gauzak –NATOren eta Europar Batasunaren aurka agertu zen adibidez– eta, aldi berean, betiko eskuinaren usaina dutenak, inperialismoa zuzitzeko estrategietatik hasi eta Eliza Katolikoaren historia agente zibilizatzailer gisa birdefinitzeko saiakeretaraino, abortatzeko eskubidearen kontra eta heriotza-zigorraren alde agertu zela ahaztu gabe.

Buenoren ideia askok *mainstream*-era jauzi egin du azken urteetan, Hego Euskal Herriko edozein liburu-dendatan gaur bertan ere erraz samar aurki daitekeen liburu baten bidez: Maria

Pablo Batalla Cueto
historialari eta idazlea.

ALVARO MINGUITO / LA MAREA

Nazioanlismo
espainiarraren
mesedetan eskuinaren
eta ezkerrearen arteko
mugak lausotzen
saiatzzen den
tendentzia bat ere
indarra hartzen ari
da, Gustavo Bueno
filosofoaren ideietan
oinarrituta

Elvira Roca Barearen *Imperiofobia y leyenda negra* (Inperiofobia eta legenda beltza). 2016an argitaratu zenetik fenomeno editorial bihurtu da, 30. berriargitalpenera iritsi da eta arrakasta horren eraginez, gaur egun Espainiaren historiako kapitulu ilunen bat gogora ekartzen duen edonork erraz jasoko du

erantzunen bat sareetan, “hispanofobia” elikatzea leporatzen.

Eta kontua ez da historiaren begirada distortsionatu horretara mugatzen. Ezkerrearen eta eskuinaren arteko bereizketa gainditzeko modua ere bilatzen ari dira Buenoren jarraitzaileak, Batallaren arabera: “*Globalismo*-aren aurkako eten-gabeko gerra, immigrazioaren aurkako jarrera, feminismoaren eta mugimendu sozial berrien kritika gutxi gorabehera basatia, nostalgia obrerista, moralitate kontserbadorea eta George Soros bezalako handikien figurekin obsesionatuta dagoen konspiranoia, halako pertsonaiak aurkeztzen dituen izango balira bezala migrazioan, erlijio gabetasunean eta askatasun sexualetan interesatuta dagoen kapitalismo neoliberal gida-tzen duten txotxongilolariak”. Material horiekin eta COVID-19aren pandemiak eragindako ezinegon soziala baliatuz, Europako beste herrialde batzuetan bezala Espainiako Estatuan ere gorpuzten ari da igitaia faszioarekin gurutzatzen duen joera nazional-iraultzailea, zutabegile, iritzi-emaile eta *influencer* sorta batek hauspotuta. Lortuko dute ezkerrearen esparru soziologikoaren zati bat herrestan eramatea? Ez lirateke berri onak Espainiaren aurkari gisa identifikatzen dituzten kolektiboentzat. ●